

Μνήμων

Τόμ. 12 (1989)

ΜΝΗΜΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΘΕΜΕΛΗ-ΚΑΤΗΦΟΡΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ

doi: [10.12681/mnimon.462](https://doi.org/10.12681/mnimon.462)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΛΟΥΚΟΣ Χ. (1989). ΜΝΗΜΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΘΕΜΕΛΗ-ΚΑΤΗΦΟΡΗ. *Μνήμων*, 12, 390.
<https://doi.org/10.12681/mnimon.462>

ΜΝΗΜΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΘΕΜΕΛΗ-ΚΑΤΗΦΟΡΗ

Στις 19 Ιανουαρίου 1983 πέθανε, τόσο πρόωρα, η ιστορικός Δέσποινα Θεμελή-Κατηφόρη, καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μαχητική, ασυμβίβαστη, με αίσθηση του χιούμορ, με βαθύτατη γνώση του γνωστικού της αντικειμένου και των προβλημάτων της ανώτατης παιδείας, έδωσε πολλές μάχες για μιὰ ποιότητα στον πανεπιστημιακό χώρο. Δεν δίσταζε να πει ξεκάθαρα τὴ γνώμη της. Καί πλήρωσε για τὸ θάρρος της αὐτό: οἱ διάφορες μετριότητες, πού δυστυχῶς μᾶς ἔχουν κατακλύσει, τὴν πολέμησαν συστηματικὰ καὶ κατάφεραν, μὲ ἐπονεϊδιστὰ μέσα, νὰ καθυστερήσουν τὴν ἱεραρχικὴ της ἐξέλιξη στὸ Πανεπιστήμιο.

Ὅλοι ἐκεῖνοι πού τὴν γνώρισαν ἀπὸ κοντὰ καὶ συνεργάστηκαν μαζί της θὰ θυμούνται πάντα τὴ φωτισμένη σκέψη της καὶ τὴν ἀνιδιοτελὴ προσφορὰ της. Δὲν φειδωλεύτηκε τὸ χρόνο της γιὰ νὰ βοηθήσει δεκάδες, ἑκατοντάδες νέους φοιτητὲς καὶ ἐρευνητὲς στὸν πρῶτο τους βηματισμό, προσφέροντάς τους πρόθυμα τὴ γνώση καὶ τὴν πείρα της. Ἦταν ἀπὸ τοὺς λίγους πού μπόρεσαν νὰ διασώσουν ἕνα γνήσιο ἐπιστημονικὸ διάλογο. Γιὰ τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τῶν παραδόσεών της εἶναι μάρτυρες οἱ φοιτητὲς της, παλαιοὶ καὶ νέοι.

Τὸ συγγραφικὸ της ἔργο ἔχει πλέον σημαντικὴ θέση στὴ νεοελληνικὴ ἱστοριογραφία. Μὲ τὴ διατριβὴ της γιὰ τὴν πειρατεία στὴν καποδιστριακὴ περίοδο ἔθιξε ἕνα θέμα ταμπού: ἀναζήτησε τὶς κοινωνικὲς καὶ οικονομικὲς προεκτάσεις ἐνὸς φαινομένου πού ὡς τότε ἀντιμετωπιζόταν κυρίως ὡς μιὰ παράμετρος τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Μὲ τὸ βιβλίο της γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γαλλικῶν οικονομικῶν κύκλων νὰ διεισδύσουν στὸ νεοσύστατο ἑλληνικὸ κράτος τόλμησε νὰ ἐπισημάνει καὶ μιὰ ἄλλη, σκόπιμα ἀγνοημένη, διάσταση τοῦ φιλελληνισμοῦ καὶ ἐπέσυρε, φυσικὰ, τὴν ὀργὴ αὐτῶν πού θέλουν νὰ αὐτοαποκαλοῦνται θεματοφύλακες τῶν καθιερωμένων ἀπόψεων. Τὰ ἔργα αὐτά, καθὼς καὶ μιὰ σειρὰ ἀρθρῶν καὶ ἄλλων συμβολῶν ἦταν προῖον πολύχρονης καὶ ἐξαντλητικῆς ἐρευνας σὲ ἑλληνικὰ καὶ ξένα ἀρχεῖα, καὶ οὐσιαστικῆς γνωριμίας μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία. Εἶχε πολλὰ σχέδια ἀκόμη ἀλλὰ ἔφυγε στὴν ἐπιστημονικὴ της ὀριμότητα.

Ἡ Δέσποινα Κατηφόρη ἦταν ἀπὸ τὰ ἰδρυτικὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ. Μᾶς βοήθησε ποικιλοτρόπως, ἰδιαίτερα στὰ δύσκολα χρόνια τῆς ἐκκίνησης, τὸ 1970-1971, τότε πού ἐμεῖς οἱ κάπως νεότεροι ἀμφιβάλαμε γιὰ τὶς δυνάμεις μας. Στήριξε τὸν *Μνήμονα* μὲ ἄρθρα ποιότητας καὶ μὲ τὴν παρουσία της, τὶς γνώσεις, τὸ ἦθος καὶ τὴν πείρα της ἔδωσε ἄθηση στοὺς στόχους μας. Ἐὰν καὶ προβλήματα οἰκογενειακὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ δὲν τῆς ἐπέτρεψαν ἀργότερα νὰ εἶναι συχνότερα ἀνάμεσά μας, πάντοτε μᾶς τιμοῦσε μὲ τὴ φιλία καὶ τὴν ἀγάπη της. Ἡ κριτικὴ της, ἀκόμα καὶ ἡ διαφωνία της, λειτουργησαν γιὰ μᾶς θετικὰ γιατί προέρχονταν ἀπὸ γνήσιο ἐνδιαφέρον γιὰ ὅ,τι προσπαθοῦσαμε. Τὸ κενὸ πού μᾶς ἄφησε εἶναι δυσαναπλήρωτο.

Ὡς ἐλάχιστο φόρο τιμῆς, ἡ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Ἑταιρείας ἀποφάσισε νὰ ἐκδώσει εἰδικὸ τόμο ἀφιερωμένο στὴ μνήμη της, μὲ κεντρικὸ θέμα τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ